

Den 25-årige stud.polit. Jens Otto Krag fotograferet på sit regensværelse 1939. Billedet indgår i en serie på flere hundrede tilsvarende optagelser af regensianere i karakteristiske omgivelser. (Regensen/Det Kongelige Bibliotek).

ner, som gjorde »darskap i theres [herremændenes] nærværilsæ« (AAG V s. 68) og i slutningen af middelalderen blev den såkaldte gårdsret udbredt til de fleste herregårde, hvilket indebar, at der blev nedsat domstole til at dømme gårdens tjenere. Imidlertid er der også tegn på, at den alle forbrydelser omfattende hals- og håndsret til en begyndelse er blevet fortolket ret vidtgående, muligvis også som omfattende domsretten.¹⁵

Men som sagt også hele denne problematik trænger til en nærmere og grundigere undersøgelse, og vi må da takke Michael Hertz for at have sat disse og andre vigtige problemer på dagsordenen.

Jeppe Tønsberg:

Regensens arkiv – og regensianernes

I forlængelse af Susanne Krogh Benders artikel i *Fortid og Nutid* XXVII s. 513–29 om Københavns Universitets arkiv skal der her ganske kort omtales nogle sager (lidt under 10 meter), som er afleveret fra Regensen til Rigsarkivet 1978, og som derfor hverken er

omtalt i ovennævnte artikel eller i Vejledende Arkivregistratur XXI (Københavns Universitets arkiv). Sagerne, der nu er indpasset i Universitetsarkivet, er ved afleveringen klassificeret efter registraturrens system med numrene 24.02.20–29, 24.03.02–14 og 24.04.02–24.14.10.

Når de pågældende arkivalier omtales her, skyldes det, at de ud over at være kilder til Regensens historie som institution også har en bredere betydning. Når man betænker Regensens tidligere meget strenge optagelsesbetingelser, er det forståeligt, at kollegiets beboere senere har kunnet indtage sådanne pladser i samfundslivet, at eftertidens interesse ofte har samlet sig om deres person. Der kan i disse kilder findes belæg for, hvilke påvirkninger studentermiljøet kan have givet de enkelte beboere – foruden direkte udsagn i kilderne om deres adfærd. Men bortset fra det rent personalhistoriske er Regensens arkiv en værdifuld lærdomshistorisk kilde, nemlig til det københavnske studenterlivs historie. Regensen var toneangivende i københavnske studenterkredse helt op til 2. Verdenskrig, og værdien af disse kilder gælder derfor langt ud over det rent regensielle.

15. A. Heise: *Bondeopløb i Jylland i Frederik I's tid*, HT 4. rk. V, s. 280, 288f. Når Sorøkløsterets prokurator i den tidligere nævnte retssag kunne hævde, at abbeden havde »ret til at fælde dom over bønderne og straffe dem med bøder, fængsel eller døden« (J. Lindbæk anf. sted, jvf. Hertz s. 95), så skyldtes det, at klosteret siden 1485 havde haft birket over sine undergivne (j. Lindbæk anf. arb. s. 270).

Der er dels tale om en række sager i Regensprovstens arkiv, dels alle ældre sager (1865–ca. 1960) efter det såkaldte »indre regensielle selvstyre«, d.v.s. det forhold, at regensianerne uden provstens indblanding selv regulerer kollegiets interne forhold.

Sagerne i Regensprovstens arkiv er dels skrivelser til og fra regensprovsterne Knud Fabricius (provst 1918–45), Harald Bohr (1946–51) og Søren Holm (1951–67), dels ældre alumneprotokoller (1829–1951) og legatprotokoller og -sager (1624–1977). Oplysningerne i dette materiale er, ikke uventet, mest af personalhistorisk art. Umiddelbart mest interessant er protokollen for »Den halshuggede Jomfrus Legat« (anlagt 1624), hvorom det først i nyere tid er godtgjort, at den halshuggede jomfru er Christence Kruckow, der blev henrettet som heks i Aalborg 1621.¹

Ulige mere interessant er den del af Regensens arkiv, som i virkeligheden er regensianernes arkiv. De nærmere omstændigheder omkring oprettelsen af dette arkiv 1865 skal ikke fortælles her.² Men dette år udnævntes en arkivar, der skulle tage sig af de sager, der tilhørte regensianerne som korporationer (de forskellige foreninger af regensianere, de embeder som det regensielle selvstyre medførte, samt regensianerne som samlet gruppe over for provsten og stipendiebestyrelsen). Hovedstrengen i dette arkiv er den uafbrudt siden 1865 førte Kløkkerprotokol (oprindeligt kaldt Kirkebog); men da Regensens store beboerantal medførte en opdeling i mindre grupper, de såkaldte foreninger, er det i arkiverne efter disse, at man kommer tættest på dette særprægede, men i det københavnske

studenterliv væsentlige miljø. Flere af foreningerne går længere tilbage i tiden end 1865; således begyndte f.eks. foreningen »Gamle« 1832 med det formål at sikre medlemmernes vækning om morgenen (samt med det sekundære formål at afholde nogle gevaldige fester for de indkomne bøder for at sove over sig). »Regensens Bladforening« stiftedes 1885 for at holde »Social-Demokraten«, som Stipendiebestyrelsen ikke ville betale. Foreningerne afholdt natlige »inspektioner« hos de nyindflyttede og skrev nekrologer over de »døde« (d.v.s. udflyttede), og de arrangerede faglige og politiske diskussioner. Brugsforenings- og lånekasseprotokoller giver holdpunkter for en økonomi, der trods alt var væsentligt bedre end hos de studerende, der logerede privat. Alt i alt giver disse arkivalier et tydeligt billede af studentermiljøets interesser og de politiske og andre skillelinier, som også studenterne delte sig efter.

Til disse arkivalier knytter der sig en mængde fotografier, og som et led i afleveringen til Rigsarkivet indgik også en affotografering af billederne foranstaltet af Det Kongelige Biblioteks Billedsamling, idet Regensen ikke ville give afkald på originalerne. Fotografier er efterhånden accepteret som de fremragende historiske kilder, de faktisk er, og forskningen skulle nu fremover både for billed- og tekststoffets vedkommende have gode muligheder for at gøre fremskridt på det lille felt, som Regensen udgør i det samlede universitets- og studentermiljø. Uanset at dette kildemateriale allerede delvis er udnyttet til fremstillinger af Regensens historie som institution,³ er her stadig store mængder udnyttet lærdomshistorisk stof.

1. Christence Kruckows sag, der er enestående p.gr. af hendes adelige stand, er gennemgået af C. Klitgaard i artiklen »Den store nordjydske Heksefølgelse« (Fra Himmerland og Kjær Herred II (1915–17) s. 90–218), og dommens ordlyd er gengivet i Nye Danske Magazin I (1794) s. 378–91.

2. Omtalt i Knud Fabricius: Regensen gennem hundrede Aar (1923–25) s. 219–22, samt i O. Hvidberg-Hansen: Regensens indre selvstyre (Regensen VII, 1 (1965) s. 28–32).

3. Kildestoffet er kun udnyttet i Fabricius' og Hvidberg-Hansens ovennævnte arbejder, samt på det personalhistoriske område i Niels Nøjgaard: Ordets Dyst og Daad. Kaj Munks Levnedsløb og Personlighed (1946).